

Redogörelse till riksdagen 2019/20:VPN1

Verksamhetsredogörelse för Valprovsningsnämnden 2019

Till riksdagen

Valprovsningsnämnden ska enligt 13 § lagen (2012:880) med instruktion för Valprovsningsnämnden senast den 22 februari varje år lämna en redogörelse till riksdagen för sin verksamhet under det senaste kalenderåret. I redogörelsen ska nämnden även redovisa verksamhetens kostnader.

Nämnden lämnar härmed följande redogörelse till riksdagen.

Stockholm den 13 februari 2020

Annika Sandström
ordförande

Cecilia Persson
kanslichef

Arbetsuppgifter

Grundläggande bestämmelser om Valprövningsnämnden finns i regeringsformen, riksdagsordningen (när det gäller val inom riksdagen) och kommunallagen (2017:725). De bestämmelser som primärt reglerar Valprövningsnämndens organisation och verksamhet finns i 14 och 15 kap. vallagen (2005:837). De materiella reglerna i olika frågor som rör allmänna val är i allt väsentligt samlade i vallagen. I lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden finns ett antal bestämmelser om bl.a. uppgifter, sammansättning, arbetsordning, ärendenas handläggning och ersättningsfrågor. Sedan den 15 april 2013 finns det en arbetsordning för nämnden med bestämmelser om bl.a. delegering av beslutanderätt samt ärendeförteckning och aktbildning. Nämnden har ställning som förvaltningsmyndighet i regeringsformens mening, och förvaltningslagen (2017:900) är tillämplig på handläggningen av ärenden hos nämnden.

Valprövningsnämnden är den enda instans som prövar överklaganden av beslut av Valmyndigheten och länsstyrelserna om fastställande av utgången av riksdagsval, landstingsval, kommunfullmäktigeval, sametingsval, val till Europaparlamentet och folkomröstningar. Detsamma gäller beslut med anledning av särskilda förrättningar där efterträdare för avgångna ledamöter utses m.m.

Nämndens uppgift som klagoinstans omfattar även en rad administrativa valärenden, där talan mot myndigheternas avgöranden kan föras särskilt. Exempel på detta är beslut som rör valkretsindelning, fördelning av antalet mandat på valkretsar, valdistriktsindelning, registrering av partibeteckning, anmälan av kandidater och om deltagande i val.

Vid sidan av uppgiften som klagoinstans ligger det på Valprövningsnämnden att pröva behörigheten hos riksdagsledamöter och ersättare för ledamöter (4 kap. 11 § regeringsformen) samt att granska bevis för riksdagsledamöter eller ledamöter i Europaparlamentet och ersättare som utfärdas av Valmyndigheten (14 kap. 30 § vallagen).

Sammansättning

Valprövningsnämnden består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och som inte får tillhöra riksdagen, och sex andra ledamöter. Ledamöterna väljs efter varje ordinarie riksdagsval, så snart valet har vunnit laga kraft, för tiden till dess ett nytt val till nämnden har ägt rum. Ordföranden väljs särskilt.

För ordföranden utses en ersättare i samma ordning och under samma villkor som gäller för valet av ordförande. Suppleanter för övriga sex ledamöter i nämnden utses enligt de regler som gäller för riksdagens organ i allmänhet. Även frågor om i vilken ordning suppleanter ska kallas in och om kompletteringsval bestäms av de allmänna reglerna. Dessa förutsätter ett nomineringsförfarande på parlamentarisk grund.

För de sex ledamöterna ska lika många suppleanter utses. Riksdagen kan emellertid efter förrättat val av suppleanter genom ett särskilt beslut bestämma att antalet suppleanter ska utökas. De nya suppleanterna ska då väljas så snart som möjligt.

Under 2019 hade nämnden två olika sammansättningar (ledamöter enligt val den 18 februari 2015 och ledamöter enligt val den 13 mars 2019):

Sammansättning enligt val den 18 februari 2015

Ordförande

Per Virdesten, f.d. justitieråd (t.o.m. 2016-01-11)

Annika Sandström, f.d. kammarrättslagman (fr.o.m. 2016-03-03)

Ersättare för ordföranden

Annika Sandström, f.d. kammarrättslagman (t.o.m. 2016-03-02)

Svante O. Johansson, justitieråd (fr.o.m. 2016-03-03)

Ledamöter

Hans Ekström, riksdagsledamot (S)

Bengt-Anders Johansson, f.d. riksdagsledamot (M)

Caroline Helmersson Olsson, riksdagsledamot (S)

Marianne Kierkemann, f.d. riksdagsledamot (M)

Leif Pettersson, f.d. riksdagsledamot (S)

Pavel Gamov, f.d. riksdagsledamot (-)

Suppleanter

Maria Strömkvist, riksdagsledamot (S)

Eva Bengtson, f.d. riksdagsledamot (M)

Sanne Lennström, riksdagsledamot (S)

Per-Ingvar Johnsson, f.d. riksdagsledamot (C)

Joakim Johansson (S-gruppkansli)

Mattias Bäckström Johansson, riksdagsledamot (SD)

Sammansättning enligt val den 13 mars 2019

Ordförande

Annika Sandström, f.d. kammarrättslagman

Ersättare för ordföranden

Svante O. Johansson, justitieråd

Ledamöter

Ida Karkiainen, riksdagsledamot (S)

Bengt-Anders Johansson, f.d. riksdagsledamot (M)

Linus Sköld, riksdagsledamot (S)

Ewa Thalén Finné, f.d. riksdagsledamot (M)

Mattias Bäckström Johansson, riksdagsledamot (SD)

Jessica Wetterling, riksdagsledamot (V)

Suppleanter

Agneta Börjesson, f.d. riksdagsledamot (MP)

Eva Bengtson, f.d. riksdagsledamot (M)

Sanne Lennström, riksdagsledamot (S)

Krister Hammarbergh, f.d. riksdagsledamot (M)

Michael Rubbestad, riksdagsledamot (SD)

Joakim Johansson (S-gruppkansli)

Kansliorganisationen

Valprovsningsnämnden biträds av ett kansli med en huvudföredragande, ett antal föredragande, sekreterare och assistenter. Samtliga dessa har en heltidstjänst inom andra delar av Riksdagsförvaltningen och biträder således nämnden vid sidan av sin ordinarie tjänst.

På samma sätt som efter de allmänna valen 2014 har arbetet på kansliet under perioden den 15 september 2018–31 augusti 2019 letts av en kanslichef. Det är huvudföredraganden som frigjorts från sina ordinarie arbetsuppgifter i utskott för att kunna bistå nämnden som kanslichef på heltid. Denna ordning tillämpades för första gången efter valen 2014. Den framgår av en överenskommelse mellan Riksdagsförvaltningen och Valprovsningsnämnden den 24 maj 2018 (se mera om detta i avsnittet Riksdagsförvaltningens kanslistöd till Valprovsningsnämnden nedan).

Med anledning av den stora mängden överklaganden som kom in till nämnden efter de allmänna valen 2018 och med beaktande av EU-valet i maj 2019 hade kansliet följande förstärkta sammansättning:

Kanslichef

Cecilia Persson, f.d. rådman och föredragande vid riksdagens socialutskott (t.o.m. 2019-08-31)

Huvudföredragande

Cecilia Persson, f.d. rådman och föredragande vid riksdagens socialutskott (fr.o.m. 2019-09-01)

Föredragande

Lars Widlund, föredragande vid riksdagens finansutskott

Kirsten Dieden, hovrättsassessor och föredragande vid riksdagens socialutskott

Johan Sehlström, föredragande vid riksdagens utskottsavdelning, f.n. tjänstledig från RDF

Anders Dölling, jurist

Catarina Molin, föredragande vid riksdagens utbildningsutskott

Elisabeth Johansson, föredragande vid riksdagens finansutskott

Emma Hellman, föredragande vid riksdagens civilutskott (fr.o.m. 1 januari 2019)

Extra föredragande

Anna Blomdahl, föredragande vid riksdagens trafikutskott (t.o.m. 31 augusti 2019)

Roger Aule, föredragande vid riksdagens utbildningsutskott (t.o.m. 31 augusti 2019)

Miriam Kantor, föredragande vid riksdagens civilutskott (t.o.m. 31 augusti 2019)

Elin Häggqvist, f.d. föredragande vid riksdagens utskottsavdelning (t.o.m. 31 augusti 2019)

Christian Olsson, f.d. utredare vid riksdagens utredningstjänst (t.o.m. 30 juni 2019)

Lars Lilja, verksjurist vid Riksdagsförvaltningen (t.o.m. 30 juni 2019)

Johan Davidsson, föredragande vid riksdagens konstitutionsutskott (t.o.m. 30 juni 2019)

Madeleine Gabrielson, f.d. utskottsråd (fr.o.m. 1 januari t.o.m. 28 februari och fr.o.m. 10 maj t.o.m. 30 juni 2019)

Anna-Lena Kiléus, föredragande vid riksdagens trafikutskott (fr.o.m. 10 juni t.o.m. 31 augusti 2019)

Anna Sollerborn, föredragande vid riksdagens miljö- och jordbruksutskott (fr.o.m. 10 juni t.o.m. 31 augusti 2019)

Fredrik Jonsson, föredragande vid riksdagens näringsutskott (fr.o.m. 10 juni t.o.m. 31 augusti 2019)

Sekreterare

Agota Földes, utskottshandläggare vid riksdagens näringsutskott

Sofia Ekstrand, utskottshandläggare vid riksdagens trafikutskott

Assistenter

Mattias Andersson, utskottsassistent vid riksdagens socialutskott

Tony Holmstedt, utskottsassistent vid riksdagens konstitutionsutskott

Virpi Torkkola, utskottsassistent vid riksdagens justitieutskott

Extra assistenter

Britt-Marie Henriksson, f.d. utskottsassistent (fr.o.m.1 januari t.o.m. 15 mars och fr.o.m. 23 maj t.o.m. 30 juni 2019)

Karl Lindstam, studerande (fr.o.m.1 januari t.o.m. 15 mars och fr.o.m. 23 maj t.o.m. 30 juni 2019)

Sammanträden

Valprovsningsnämnden hade under året 35 protokollförda sammanträden.

Överklaganden

Överklaganden efter de allmänna valen 2018

Valprovsningsnämnden avslutade sitt arbete med de inkomna överklagandena efter de allmänna valen 2018 den 6 februari 2019.

Antalet överklaganden efter valen 2018 – 767 stycken – var det största i nämndens historia, dvs. sedan 1976 när nämnden prövade överklaganden av val för första gången.

Valprovsningsnämnden fattade under 2018 beslut i 261 av de inkomna överklagandena. Resterande 506 överklaganden avgjordes under 2019.

Överklaganden efter EU-valet 2019

Valprovsningsnämnden tog under 2019 emot sammanlagt 64 överklaganden, varav 21 rörde EU-valet 2019. Antalet inkomna överklaganden efter EU-valet 2019 var därmed något större än vid tidigare EU-val.

Nämnden avslutade sitt arbete med de inkomna överklagandena efter EU-valet den 10 juli 2019.

Övriga överklaganden

Av de 43 övriga överklaganden som kom in till nämnden 2019 avsåg 20 Valmyndighetens beslut att registrera en anmälan om deltagande i 2022 års val under en viss partibeteckning. Övriga överklaganden avsåg bl.a. frågan om att utse ny ledamot eller ersättare i kommunfullmäktige.

Inkomna överklaganden 1976–2019

Av tabellen nedan framgår antalet överklaganden som kommit in till nämnden sedan 1976.

År	Europa- parlamentet	Riksdagen	Kommun- fullmäktige	Landstings- fullmäktige	Övriga överklaganden	Totalt
1976		1	6	2		9
1979		4	6	0		10
1982		5	6	3		14
1985		5	10	3		18
1988		0	7	1		8
1991		7	9	2		18
1994		8	13	6		27
1998		9	16	7		32
1999	1					1
2002		9	16	5		30
2004	3					3
2006		5	13	7		25
2009	5					5
2010		117	92 ¹			209
2014	15	19	43	19		96
2018		490	137	96	44 ²	767
2019	21		6		37	64

Skrivelser

Förutom överklaganden fick Valprövningsnämnden under 2019 även ta emot åtta skrivelser från olika personer. Skrivelserna innehöll påståenden eller frågor av olika slag, bl.a. påståenden om valfusk, synpunkter på valets genomförande och utfall samt förslag på förbättringar. Skrivelserna föredrogs i nämnden och besvarades av kansliet.

¹ I antalet 92 ingår de överklaganden som gällde landstingsvalet.

² För åren 1976–2014 finns inte övriga överklaganden särskilt redovisade.

Rapporter om prövningen av överklaganden

På samma sätt som efter valen 2014 togs under 2019 följande rapporter fram av nämnden:

- Erfarenheter av prövningen av överklaganden i 2018 års allmänna val³
- Erfarenheter av prövningen av överklaganden av 2019 års val till Europaparlamentet.⁴

Remisser

Valprövningsnämnden fattade under 2019 beslut om ett remissutlåtande över promemorian Ändrad kompensationsrätt för riksdagens myndigheter för ingående mervärdesskatt vid representation.

Granskning av bevis

Valprövningsnämnden har under 2019 granskat bevis för 15 nya ledamöter och 8 ersättare i riksdagen.

Med anledning av EU-valet den 19 maj 2019 har nämnden granskat bevisen för de 20 ledamöterna och 27 ersättarna i Europaparlamentet.

I samtliga fall fann nämnden att bevisen blivit utfärdade i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen.

Resor och besök

En suppleant från nämnden deltog den 5–9 november 2019 i det tredje plenarmötet i det globala nätverket Global Network on Electoral Justice i San José del Cabo, Mexico.

Riksdagsförvaltningens kanslistöd till Valprövningsnämnden

Enligt 1 § andra stycket och 2 § 5, 7 och 8 lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska förvaltningen biträda bl.a. Valprövningsnämnden i olika avseenden.

Enligt 7 a § samma lag ska Riksdagsförvaltningen träffa en överenskommelse med var och en av riksdagens nämndmyndigheter om förvaltningens kanslistöd till nämndmyndigheten.

En skriftlig överenskommelse mellan Valprövningsnämnden och förvaltningen ingicks för första gången den 5 februari 2014.⁵

³ VPNI dnr 14-2019.

⁴ VPNI dnr 63-2019.

⁵ RDF dnr 1802-2012/13.

En ny överenskommelse mellan nämnden och förvaltningen ingicks den 19 november 2015.⁶ Överenskommelsen gällde t.o.m. den 31 december 2016.

En förnyelse av överenskommelsen mellan nämnden och förvaltningen ingicks den 31 maj 2018.⁷ Överenskommelsen gällde t.o.m. den 31 december 2018.

Den förlängs automatiskt med ett kalenderår i taget om ingen part skriftligen säger upp överenskommelsen senast tre månader före ett kalenderårsskifte. Parterna ska löpande (dock minst vartannat år) följa upp överenskommelsen och vid behov omförhandla den.

Resultaträkning för Valprövningsnämnden 2018 och 2019

Som framgår av utfallsrapporten på nästa sida har kostnaderna för arvoden till bl.a. uppdragstagare 2019 varit något högre än motsvarande kostnader för 2018, som i sin tur var betydligt högre än året innan. Ökningen i kostnader för arvoden är en konsekvens av den förstärkning av kansliorganisationen som gjordes med anledning av den stora mängden överklaganden och skrivelser som kom in till nämnden efter valen 2018. Kansliet har förutom en kanslichef under perioder haft ytterligare fyra personer, två föredragande och två assistenter, som tjänstgjort på mer eller mindre heltid.

Gruppen föredragande, både ordinarie och extra, har under 2019 bestått av sammanlagt 17 personer jämfört med 14 personer under 2018.

Posten Intern representation avser en avslutningsmiddag för ledamöter och suppleanter i den avgående nämnden samt kanslipersonal.

Posten Böcker avser inköp av val- och förvaltningsrättslig litteratur som användes vid nämndens arbete med överklagandena under våren 2019.

⁶ RDF dnr 1782-2014/15.

⁷ RDF dnr 1782-2014/15, VPN dnr 31-2018.

Utfallsrapport Valprovsningsnämnden 2019 och 2020

År	2018	2019
Arvoden uppdragstagare	654 421	788 419
Arvoden riksdagsledamöter	41 880	52 684
Avgift Trygghetsstiftelsen	11	20
Böcker – utomstatliga	7 317	4 334
Datakonsulter – utomstatliga	35 564	0
Enklare förtäring, livsmedel	2 231	5 386
Flygkostnader inrikes	30 940	25 736
Flygkostnader utrikes	18 400	30 458
Hotellkostnad utrikes	0	6 513
Inrikes skattefria bilersättningar	3 502	4 325
Inrikes skattepliktiga bilersättningar	2 461	2 051
Inrikes skattepliktiga traktamenten	1 295	5 125
Inrikes skattepliktiga traktamenten ldl	0	36
Intern representation – utomstatlig	7 873	14 724
Lagstadgade arbetsgivaravg. löner (motkonto 2562)	114 475	106 210
Lagstadgade arbetsgivaravg. arvoden (motkonto 2562)	11 618	16 153
Marktransporter m.m. inrikes	834	1 944
Marktransporter m.m. utrikes	0	968
Särskild löneskatt arvoden (över 65 år)	802	256
Särskild löneskatt löner (över 65 år)	48 072	68 786
Taxi inrikes	2 587	10 834
Taxi utrikes	0	458
Tågkostnader inrikes	17 296	20 276
Tågkostnader utrikes	0	315
Utrikes skattefria traktamenten	0	2 471
Utrikes skattepliktiga traktamenten ldl	0	1 200
Summa	1 001 579	1 169 683
<i>Budget</i>	<i>1 083 602</i>	<i>1 081 192</i>

